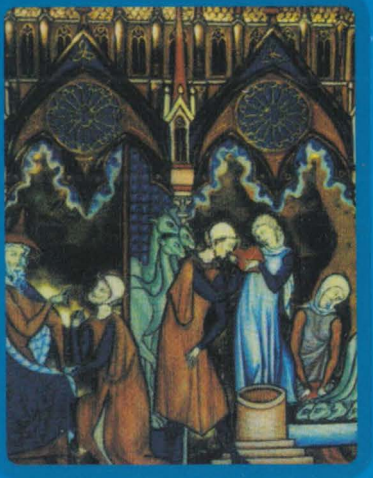
Rainer Maria Rilke

Hac Üzerine

Dualar Kitabı 2

Türkçesi : Yüksel Pazarkaya

Şiirler 7

Cem Yayınevi

RİLKE KİTAPLARI
Şiirler 7

RAINER MARIA RILKE
Hac Üzerine
•
Dualar Kitabı
ikinci kitap
Almancadan Çeviren: Yüksel Pazarkaya

I. Basım: Kasım 2008
ISBN 978-975-406-8580
Dizgi: Mustafa Balaban
Kapak Tasarım: Artikus
Baskı: Umut Matbaası
(212) 637 09 34

CEM YAYINEVİ

İpek Sokağı No: 10/A
34433 Beyoğlu - İstanbul
Tel: (212) 293 41 70 Faks: 244 15 33
www.cemyayinevi.com
info@cemyayinevi.com
Sertifika No: 10823

RAINER MARIA RILKE

Hac Üzerine

dualar kitabı • ikinci kitap

Almancadan Çeviren:
Yüksel Pazarkaya

cem yayınevi

ÖNSÖZ

"Dualar Kitabı"nın (Das Stundenbuch) ikinci bölümü 1901 yılında yayınlandı: "Hac Üzerine" (Das Buch von der Pilgerschaft).

"Keşiş Yaşamı Üzerine" adlı ilk kitabın önsözünde de belirttiğim gibi, "Dualar Kitabı" Rilke'nin Luise von Salomé (daha sonraları Luise Andreas-Salomé) ile birlikte 1899 ve 1900 yıllarında yaptığı Rusya gezisinin ürünüdür.

Luise von Salomé, kozmopolit bir ailenin Petersburg doğumlu güzel kızıdır. 19. yüzyılın sonlarında ilk modern, çağdaş kadınların yüksek eğitim almaya, sanat dünyasına girmeye başladığı bir evrede Zürih Teknik Yüksek Okulu'nda okumaya gelmiştir. Zekâsıyla ve yetenekleriyle olduğu kadar uzun boyu ve fiziğiyle de sanat ve bilim çevrelerinin odağıdır, gözdesidir. Zürih'teki eğitim yıllarından sonra yaşamı genellikle Paris, Münih ve Viyana'da sanat ve sanatçı çevrelerinde geçmiş, zamanın birçok ünlü adıyla dost ve arkadaş, kimine sevgili olmuş.

Bunlardan biri, ilk sevgililerinden biri, genç Rilke idi. Rilke onunla ilk kez 1897 yılında Jacob Wassermann'ın evinde tanışır ve âşık olur. Daha önce Salomé'nin "Jesus der Jude" (Yahudi İsa) adlı makalesini okumuş olan Rilke, onun dinsel eğiliminde ortak bir yön görür. Bir süre katıldığı Wassermann kümesinde Luise, dinsel, mistik ve vizyoncu bir eğilim saptar.

Bu tanışmadan sonra Rilke ile kurduğu ilişki, Luise'nin yalnızca ilk ciddi aşk ilişkisi değildir, belki de Rilke'nin yaşamı boyunca yaşadığı en yoğun, en derin aşk ilişkisidir. İzleyen yıllarda onun bütün benliğini ve yaşamını dolduran bir ilişkidir. Rilke belki ilk kez, daha sonra yakınlık duyduğu kadınlar için de yapacağı gibi, sevgilisine bir sevgi ismi takar. Luise von Salomé'nin adı artık Lou olmuştur.

"Sevişen çift, bir süre için, Wolfarthshausen'da bir köy evine taşınır. Evin çatısına koydukları üzerinde 'Loufried'-Lou Mutluluğu anlamında- yazılı bir ufak bayrak, dostlarına onların nerede olduklarını bildiriyordu."

Çift, 1899 ve 1900 yıllarında birlikte iki büyük Rusya gezisine çıktı. Bunda, başta Tolstoy olmak üzere 19. yüzyılın sonlarında Rus yazarların Avrupa'da çok okunmasının etkisi olmuştur. Batı felsefesinin soğuk mantıksallığına karşı büyük Rus yazarlarının duygularını insana ve doğaya çevirmesi, sanki Avrupalılar için aranan bir seçeneği ya da dengeyi getiriyordu. Lou için bir anlamda sılaya ve ilk gençliğine dönüş duygularını besleyen bu geziler, Rilke için değişik bir Tanrı yaşantısı ve algılaması olmuştur.

Bu gezinin şiirsel ürünü olan "Das Stundebuch" (Dualar Kitabı) "Lou'nun eline sunulur" ithafıyla yayınlanır. Bu şiirlerde Lou'ya doğrudan bir bağıntı yoktur, ama Rilke'nin şiirinde yeni bir dönemin habercisidir bu şiirler. İkinci geziden ilginç bir ayrıntı, çiftin sevinçle gidip gördüğü Tolstoy'un, daha önce birinci gezi sırasında da karşılaşmış olmalarına karşın, bunu anımsamaması onları üzmüştür.

Ruth Rehman, bu geziye ilişkin, Lou üzerine şunları yazıyor:

"Onun yuvaya, Rus çocukluğuna dönüşü, Batı eğitimine ve algılamasına sırt çevirdiği anlamına gelmez. Onun, duygu ile us, dindarlık ile aydınlanma arasında erişmek istediği genişliği, o güzel fıskiye imgesinde olduğu gibi anlar; derinlerden yükselip yine oraya geri düşmek."

Şu satırlardan anlaşılacağı gibi, sanki Lou bu alıntıdaki anlamda Rilke ile ruh ve anlak akrabasıdır:

İnanırım henüz söylenmemiş her şeye.
İsterim masum duygularımı kurtarmak.
Kimsenin cesaret etmediği söylemeye,
bir zaman istemeden benim olacak.

İkinci Rusya gezisinin sonunda, Lou ile Rilke arasındaki aşkın da sonu gelir. Genelde kadınlarla ilişkileri konusunda, kararları hep kendi veren Rilke, Lou ile aşkında, ona olan tutkunluk ve bağımlılık yüzünden, dizginleri de elinden çıkarmıştır. Kendisinden epeyce yaşlı olan bu alımlı ve akıllı kadın, artık onun hallerini çekememektedir.

"Lou, Rilke'yi artık daha fazla çekemez, onun kendisine bağımlılığı, depresyonları ve korkuları, Lou'nun yaşam gücünü felce uğratmaktadır. 'Son Sesleniş' başlığını koyduğu acımasız bir mektupla Rilke'den ayrılır." Ruth Rehmann, bu sözlerle dile getirir ayrılma gerekçesini.

Rilke bu ayrılığa dayanabilmek için, Worpswede'ye gitti. Orada ressam arkadaşların sıcak dostluğunda avunmak istedi. Hemen ardından 1901 yılında heykeltraş Clara Westhoff ile evlenmesi de, bir çeşit avuntu aramanın aceleciliği oldu.

Lou da ama, birlikte geçen çok yoğun ve girişimlerle dolu zamanın ardından gelen bu ayrılıktan bir süre sonra mutlu olmadı. Zekâsıyla, kendisini sürekli arayan, sürekli öğrenmek isteyen ve huzursuz kılan entelektüel bir kadın olarak, sanat merkezlerinde dönemin en önemli isimleriyle, sanatçılar, bilim insanları arasında o da avuntu arıyordu. Bu sırada bazılarının sevgilisi oldu ve tıpkı Rilke gibi, ki Rilke'nin acil evliliğinin de etkisiyle, belki umutsuzluktan bir evliliğe sürüklendi. Bu, onu seven ve onunla evlenmeye can atan birçok kişiyi hayal kırıklığına uğrattı. Hayal kırıklığı elbette Lou'ya da yansıdı. Kocası Andreas'ın evdeki hizmetçiyle ilişkisi, bebeğini düşürmesi, onu büsbütün mutsuzluğa sürükledi. Ancak, yazmakla, sanat ve bilimle mutsuzluğu mutluluğa dönüştürme görünümünü sürekli yansıttı.

Rilke, Rusya gezilerinin izlenimlerini şiirleştirirken, derin bir içsellik sürecine giriyor. Bu içselleşmede kadın duyarlığı, belki de Lou'ya olan aşkından, önemli bir işlev görüyor. Şiirlerine de, bir anlamda ruh imgesi olarak "Naemi Schnur gibi, Ruth gibi" İncil'de geçen adlar giriyor. Bu ruhsal geziyi bir an-

lamda hac olarak algılıyor. Şiirsel Ben'in kendi ruh derinlerine giden bir hac burada söz konusu olan.

Bensberg, Nisan 2008
Yüksel Pazarkaya

HAC ÜZERİNE

SENİ şaşırtmıyor fırtınanın şiddeti, –
onun büyüdüğünü gördün; –
ağaçlar kaçışıyor. Bu kaçış hiddeti
hıyabanlar yaratıyor bir sökün.
Biliyorsun, kimden kaçıyorlar,
işte odur, senin gittiğin,
ve duyuların onu söyleyip açıyorlar,
önünde durduğun zaman pencerenin.

Yaz haftaları kaldı sakin,
ağaçların kanı yükseldi;
şimdi duyumsuyorsun, düşmek istiyor lâkin
yapana her şeyi.
Sandıydın kavradığını o gücü,
meyveyi tuttuğun zaman,
şimdi yine gizeme döndü,
ve sen yine konuk olan.
Yaz evin gibiydi senin,
bilirsin durur her şey odada –
şimdi çıkmalısın içine kalbinin
yürür gibi düz ovada.
Büyük yalnızlık başlar,
günler sağırlaşır,
duyularından alır rüzgâr
dünyayı kuru yaprak gibi taşır.

Görür boş dallar arası
senin olan gökyüzü;
toprak ol şimdi ve akşam şarkısı
ve ülke, kapsayan o göğü.
Gönül düşür şimdi bir eşya gibi,
gerçeğe ermiş, –
haberi salan O, öyle ki,
tutunca seni, olsun seni hissetmiş.

DUA ediyorum tekrar, ey yüce,
işitiyorsun beni yine rüzgârla bir,
çünkü derinlerim, kullanılmamış nice
çağlayan söze hakimdir.

Ben dalgındım; inkârcılara
parça parça dağılmıştı benim.
Tanrım, beni güldü hep gülenler
ve bütün içicilerin içtiği bendim.
Avlularda topladım beni
çöpten ve eski camdan,
yarım ağız geveledim seni,
seni, ey uyum sonsuzdan.
Nasıl açtım yarım ellerimi
sana adsız yakarıyla,
bulayım diye tekrar gözlerimi,
onlarla bakmıştım ya sana.

Yangından sonra bir evdim ben,
orda yalnız katiller bazen uyur,
gözü aç cezaları koyulur
sonra peşlerine yeniden;
bir kent gibiydim deniz kıyısında,
bir salgın hastalık orda kol gezince,
bir ceset gibi ağır asıldığında
çocukların ellerine ince.

Yabancıydım kendime bir ağyar,
ondan bildiğim bir şey var
eskiden genç annemi incitti
beni karnında taşıdığı zaman,
ve onun daralmış yüreğiydi,
büyük acıyla ceninime çarptığı an.

Şimdi yine inşa edildim
parçalarından alçaklığımın,
ve özlemi içindeyim bir bağın,
birleştiren bir aklın,
beni bir bakışta kavrayan neyim, –
yüreğinin kocaman ellerini –
(ah bir gelseler bana doğru).
Sayıyorum kendimi, Tanrım, ve bu,
senin hakkın, savurmak beni.

BEN aynı kişiyim hâlâ, diz çöken
senin önünde keşiş kuşamı içinde:
en içten, hizmet eden çömezken,
onu sen doldurdun, seni keşfetti o sende.
Sakin bir hücrenin sesi,
önünden esip geçer dünya, –
ve sen hâlâ o dalga nefesi,
her şeyin üstünden aşa aşa.

Başka bir şey değil. Yalnızca bir deniz,
ülkeler yükselir bazen ondan.
Başka bir şey değil bir suskusundan
güzel meleklerin ve kemanlardan,
ve suskun olanı biliriz,
ona yönelir her şey ışınlarından,
onun güçlü ışınlarından ağır bir iz.
Sen her şey misin ki, – ben biri,
teslim olan ve isyan eden?
Değil miyim ki ben baş üzeri,
değil miyim her şey, ağlayınca gözleri,
ve sen o biri, bunu işiten?

Duyuyor musun ki bir şey yanımda?
Başka sesler var mı benimkinden?
Bir fırtına var mı? Benim de kopar içimden,
ve ormanlarım el sallar sana.

Bir şarkı mı var orda, bir sayrı, ufak,
beni işitmeni engelleyen, –
ben bir şarkıyım, beni dinle onu bırak,
yapayalnız ve işitilmeyen.

Ben aynı kişiyim hâlâ, sana
bazen ürkek soran, sen kimsin.
Her gün batımından sonra
yaralıyım ve de kimsesiz,
solgun her şeyden kopuk
ve horladığı her kümenin
ve her şey manastırlar gibi duruk,
içlerinde tutuklu kaldığım.
Sonra seni gereksinirim, ey gizdeş,
her sıkıntının uysal komşusu,
sen acıma sessiz ikinci eş,
sen Tanrı, gereksinirim seni ekmek gibi.
Belki bilmezsin, nasıldır o geceler
uyumayan insanlar için:
o zaman hepsi haksızlığı heceler,
yaşlı, bakire ve çocuk.
Fırlarlar yerlerinden ölü sanılırken,
kara şeylerle sarılmış çepçevre,
ve ak elleri sarsıla titreye,
çitişik yaban bir yaşama giren
köpekler gibi bir av resmine giren.
Geçmiş henüz yaklaşmakta olan,
ve gelecekte cesetler serili,
paltolu bir adam kapıya vuran,
ve gözle ve kulakla çalan
henüz değil sabahın bir imi,
ulaşmıyor henüz bir horoz sesi.

Gece büyük bir ev gibi.
Ve korkusuyla yaralı ellerin
kapılar açarlar duvarlara derin, –
sonra sonu gelmez geçitlerin,
ve hiçbir yerde açılmaz dışa bir kapı.

Ve böyle, Tanrım, her gece;
her zaman uyanık birilerince,
giderler giderler seni bulmazlar.
İşitiyor musun onları körler kadar
adımlarla girerler karanlığa?
Aşağıya kıvrılan basamaklar
üstünde işitiyor musun dururlar duaya?
İşitiyor musun kara taşlara düştüklerini?
Ağladıklarını işitmelisin; ağlıyorlar çünkü.

Seni arıyorum, geçiyorlar çünkü
kapımın önünden. Onları görüyorum sanki.
Kimi çağırayım, onu değil de kimi,
o karanlık olanı ve geceden çok gece.
Bir tek o, lâmbasız nöbette,
yine de korkusuz; o derini ışık
henüz şımartmamıştır ve bilirim onu,
çünkü ağaçlarla toprağı delmeye alışık
ve çünkü sessiz soluğu
rayiha olup eğilmiş yüzüme
topraktan yükselmekte.

EBEDİ sen, bana göründün.
Severim seni, sevgili bir oğul gibisin,
beni bir kez terk eden çocukken,
yazgı onu bir tahta çağırdığı için,
önünde bütün ülkeler ovadır serilen.
Bir moruk gibi geride kaldım ben,
büyük oğlunu anlamaktan aciz artık
ve yeni şeylerden çok az şey bilen,
onlara gider tohumunun istenci çabuk.
Sarsılırım bazen senin derin mutluluğuna,
onca çok yabancı gemilerde gider,
dilerim bazen seni, içime dönmeni,
seni besleyip büyüten bu karanlığa.
Ürkerim bazen, artık yoksun diye,
pek yitirirsem zamana kendimi.
Sonra okurum senden: Evanjelist de
yazar her yerde sonsuzluğunu senin.

Ben babayım; ama oğul daha fazla,
babanın olduğu her şey ve onun
olmadığı da, büyür oğulda;
o gelecektir ve dönüş,
o kucaktır, o derya...

SANA dualarım bir yergi değil:
sanki eski kitaplara baş vururca,
sana çok yakın akrabayım – binlerce.

Sana sevgi sunayım. Öyle ve böyle sevil...

Sevilir mi ki bir baba? Gitmez mi,
senin, yüzünde sertlik, benden gittiğin gibi,
çaresiz boş ellerinden öteye?
Konmaz mı solgun sözü sessizce
çok seyrek okunan eski kitaplara?
Akıp gitmez mi sanki bir su çatıdan aşağıya
kalbinden dökülüp sevinç ve acıya?
Bizim için baba değil mi ki, neydi olan;
geçmiş yıllar, yabancı diye düşünülenler,
eskimiş hareketler, ölü kisveler
ağaran saçlar, eller solan?
Bir kahraman değil miydi o kendi zamanında bile,
o bir yaprak, ki düşer biz büyüyünce.

VE onun özeni bize bir yeraltı ruhu gibi,
ve onun sesi bize sanki bir taş, –
onun sözüne kul olsun bizim baş,
ama yarım işitiyoruz onun sözlerini.
Onunla bizim aramızdaki büyük dram
çok gürültü ediyor, birbirimizi dinletmeden,
yalnız ağzının biçimlerine oluyoruz ram,
heceler düşüyor onlardan, yok olup giden.
Böylece çok daha uzağız ona uzaktan,
sevgi bizi dokusa da epey uzun,
ancak ölmeli ki bu yıldızda çoktan,
görelim, bu yıldızda yaşadığını onun.

O babadır bize. Ve ben – ben
baba mı diyeyim sana?
Bu yol açar bin defa senden ayrılmama.
Sen benim oğlumsun. Seni tanırım ama,
biricik sevgili evladını tanır gibi, tamam,
bir adam olsa bile, ihtiyar bir adam.

SÖNDÜR gözlerimi: seni görebilirim,
tıka kulaklarımı: işitebilirim seni,
ve ayaklarım olmadan sana gelebilirim,
ve ağzım olmadan da seslenebilirim seni.
Kır benim kollarımı, seni sararım
kalbimle sarar gibi bir elle,
sıkı kapat benim kalbimi, beynim atar,
ve atarsan kalbimi ateşe,
taşırım seni o zaman kanıma katar.

VE ruhum bir kadın senin önünde.
Ve Naemi Schnur gibi, Ruth gibi.
Gündüz senin demet yığını yanından gider
derin hizmetler gören bir besleme gibi.
Ama akşam kabaran suya girer
ve yunar ve giyinir çok iyi
ve sana gelir, etrafın sakinleşince her şeyi,
ve gelir ve ayaklarını örter.

Ve sorarsan ona gece yarısı, söyler
derin bir masumiyetle: Ben Ruth, besleme.
Ger kanatlarını beslemenin üstüne.
Sen mirasçısın...

Ve ruhum uyur sonra erişinceye dek güne
ayaklarının dibinde, ısınarak kanınla.
Ve bir kadın senin önünde. Ve sanki eş Ruth'a.

SEN mirasçısın.
Oğullar mirasçıdır,
çünkü babalar ölür.
Oğullar kalır ve açılır.
Sen mirasçısın:

VE sen miras alırsın yeşilini
geçmiş bahçelerin ve sakin mavisini
parçalanmış gökyüzünün.
Bin günden kalan çiyi,
çok yazları, güneşlerin söylediği,
ve dolu baharların ihtişamı ve şikâyeti
çok mektubu gibi genç bir kadının.
Miras alırsın güzleri, ihtişamlı giysiler
gibi şairlerin anısında yatan,
ve bütün kışlar, yetim ülkeler
gibi sokulur sanki koynuna usuldan.
Miras alırsın Venedik, Kazan ve Roma'yı,
Floransa senin olacak, Pisa Katedrali,
Troyçka Lavra ve Monastir kilisesi,
Kiyef'in bahçelerinde karmaşık
dehlizler oluşturur, dolanbaçlı ve karanlık, –
Moskova anılar gibi çanlarıyla, –
ve nağme senin olacak: kemanlar, borular, diller,
ve yeterince derin tınılayan her şarkı,
sende ışıyacak bir mücevher gibi.

Senin için yalnız kapanırlar ozanlar
ve imge toplarlar, çağıltılı ve zengin,
ve çıkarlar dışarıya benzetmelerle ergin
ve bütün yaşamları boyunca yalnızlar...
Ve ressamlar boyarlar resimleri tek
senin kalımsız yarattığını bilerek,
ölümsüz dönsün diye doğa sana:
her şey ebedi olur. Bak, kadına
Madonna Lisa olarak şarap gibi olgun;
artık hiç olmamalı böyle bir kadın,
çünkü yenisi yeni bir kadın eklemez.
Biçim verenler senin gibi eyler eylemez.
Onlar sonsuzluğu isterler. Taş, derler,
sonsuz ol. Yani, senin ol, demek isterler!

Hem de, o sevimliler, senin için biriktirirler:
Onlar şairleridir kısa bir saatin,
öperler bir gülüş kondurmak için
manasız bir ağzı, sanki daha güzel biçim verirler,
ve zevk getirirler ve alıştırırlar
acılara, onlardır ancak yetişkin kılan.
Çiledir gülüşleriyle sunulan,
özlemler, uyuyan ve uyanan,
hüngür hüngür ağlamak için yabancı bir göğüste.
Yığarlar gizemseli ve ölürler,
hayvanlar ölür gibi, kavrayamadan, –
ama belki torunları olacak,
yeşil yaşamları olgunlaşır onlardan;
onlar vasıtasıyla o sevgiyi miraslanırsın,
gözü kapalı ve uykuda gibi verdiler onu kendilerine.

Böyle akar her şeyin fazlası sana.
Ve üst kurnaları fıskiyelerin nasıl
sürekli taşıp akıyorsa, fasıl fasıl
açılmış saçın perçemleri gibi, en alt havuza
öyle düşer sana bolluk senin koyaklarına,
şeyler ve düşünceler intikal edince.

BEN senin en ufaklarından biriyim,
yaşamın içine hücreden bakan
ve insanlara eşyadan daha uzak kişiyim,
tartmayı göze almayan, nedir olan.
Yine de istiyorsun beni yüz önünde,
orada gözlerin koyu yükselir,
öyleyse kibirim olarak görme,
sana dersem: Kimse yaşamıyor yaşamını.
Rastlantıdır insanlar, sesler, eylemler,
günlük yaşamlar, korkular, bir çok küçük mutluluk,
maskeli daha çocukken, sıkı sıkı bürünmüş,
maske olarak reşit, surat olarak – susmuş.

Sık sık düşünürüm: hazine evleri olmalı,
içinde yattığı bütün bunca yaşamın
zırh gibi ya da sedye ya da beşik gibi,
oraya hiç inmemiştir gerçek biri,
ve urbalar gibi, salt yalnız başına
ayakta duramayan ve çöküp yaslanan
tonozlu taşlardan güçlü duvarlara.

Ve hep akşamları devamlı yürürsem
bahçemden dışarı, yorgunum orada, –
biliyorum, bütün yollar çıkar oraya
deposuna yaşanmamış şeylerin.
Ağaç yok orda, uzanmış gibi toprak,
ve bir cezaevi etrafında sanki asılarak
duruyor duvar penceresiz yedi kat iç içe.
Ve kapıları demir sürgülü,
girmek isteyenlerin engeli,
ve insan elinden demir kafes takarak.

YİNE de, her bir kişi kaçsa kendinden
zindandan kaçar gibi, onu kinle tutan, –
büyük bir tansıktır geçen dünyadan:
duyumsuyorum: yaşanır bütün yaşam birden.

Kim yaşıyor ki onu? Şeyler mi
onlar çalınmamış bir ezgi gibi
harpa gibi akşamın içinde durur?
Rüzgârlar mı, sulardan uçurulur,
dallar mı, birbirine işaret verir,
çiçekler mi, güzel kokular içerir,
bunlar yaşlı uzun yollar mıdır?
Bunlar yürüyen sıcak hayvanlar mıdır,
kuşlar mı, havalanırken hepsi gariptir?

Kim yaşıyor ki onu? Yaşıyor musun sen, Tanrı, – yaşamı?

SEN o yaşlısın, saçları
isten kavruk ve yanık,
sen o büyük yalın arı,
elinde tokmak.
Sen demircisin, yılların şarkısı,
Her zaman örs başında durarak.

Sen hiç Pazar günü olmayan,
işinin başına dönen,
kılıç üstünde ölebilen,
henüz parlak değil ve kaygan.
Durunca bizde değirmen ve hazar
ve herkes esrikse ve sakar,
o zaman tokmak sesini duyarlar
kentin bütün çanlarından.

Sen ergin olansın, usta,
ve kimse seni çırak görmedi;
bilinmeyen biri, dışardan gelen,
hakkında fısıltıyla ya da arsız
sözler ve söylentiler dolaşan.

SÖYLENTILER dolaşıyor, seni sanan,
ve kuşkular dolaşıyor, seni silen.
Üşengeçler ve düşçüler hemen
işkillenirler kendi korlarından
ve isterler kanamasını dağlardan,
inanmazlar yoksa senin varlığına.

Sen ama eğersin başını.

Sen kesebilirsin damarlarını dağların
büyük bir yargının işareti olarak;
ama sana vız gelir aldırmak
haline inançsızların.

Sen istemezsin kavgayı bütün hilelerle
ve ışığın sevgisini aramak;
çünkü sana vız gelir aldırmak
İsevilere.

Sana vız gelir soru soranlara aldırmak.
Yüzün yumuşak
seyredersin taşıyanları.

SENİ arayan herkes, dener seni.
Ve seni bulanlar, bağlar seni
resme ve şekle.

Ben ama seni kavramak istiyorum,
toprak seni nasıl kavrıyorsa;
benim erginliğimle
erginleşir
senin mülkün.

Kurumluluk istemiyorum senden,
Seni kanıtlayan.
Biliyorum, zamanın
adı başkadır
senden.

Tansık oldurma hatırım için.
Yasalarını haklı çıkar,
kuşaktan kuşağa
daha aşikâr olan.

BİR ŞEY düşürürsem pencereden
(bu en ufak bir şey de olsa)
yerçekimi yasası nasıl yıkılırsa
denizden gelen rüzgâr gibi devasa
her topa ve her böğürtlen tanesine
ve taşırsa onları yerin çekirdeğine.

Her bir şey gözetilir
uçuşa hazır iyilik tarafından
her taş ve her çiçek gibi
ve her küçük çocuk geceleyin.
Yalnızca biz, kibrimizle, dalmak
isteriz bazı bağıntılardan
boşluğuna bir özgürlüğün,
kendimizi akıllı güçlere bırakıp,
yükselmek yerine bir ağaç gibi.
En geniş raylara sakin
ve gönüllü dizilmek yerine,
bağlanılır çeşitli biçimde, –
ve kim dışlarsa kendini her çevreden,
o artık öylesine isimsiz yalnızdır.

O zaman öğrenmeli şeylerden,
başlamalı o bir çocuk gibi,
Tanrı'ya takılı olanlar kalpten,
ondan uzaklaşmadılar çünkü.
Bir şeyi yapabilmeli yine: düşmek,
sabırla durmak ağırlıkta,
o kalkışandı, bütün kuşlara örnek
onlardan önce uçmağa.

(Melekler de uçmuyorlar ki artık.
Ağır kuşlara benziyor Serafimler(*)
çevresinde onun oturup düşünürler;
kuşlardan penguenlerden harabelere
dönerler, dumura uğrarlarken...)

(*) Yılan görünümlü altı kanatlı melek.

TEVAZU demek istiyorsun. Yüzler
eğilmiş sessiz seni anlamayla.
İşte akşamüstü genç şairler gider
iki yanı ağaçlı sapa yollarda.
İşte durur köylüler etrafında cesedin,
yitirince bir çocuk kendini ölümde, –
ve ne oluyorsa, bellidir olduğu aynı şeyin:
büyükten büyük bir şey ilerliyor.

Kim ilk kez ayırdına varırsa senin,
rahatsız eder onu komşu ve saat,
yürür o, eğilmiş izine bir kanaat,
ve haliyle yüklü ve yıllanmış birinin.
Ancak daha sonra yaklaşır tabiat
ve duyumsar rüzgârları ve uzakları,
işitir seni, fısıldar kırlar bir ad,
görür seni, gösterir yıldızların şarkıları,
ve seni hiçbir yerde artık unutmadıkları,
ve her şey hırkan senin ancak.

Ona sen yenisin ve yakın ve iyi
ve bir yolculuk gibi güpgüzel,
onun sakin gemilerde sessizce
büyük bir ırmakta yaptığı.
Ülke geniş, rüzgârlı, düz,
çok büyük göklere teslim henüz
ve eski ormanlara tabi.
Yaklaşan küçük köyler
geçip gider yine çan sesi gibi
ve bir dün gibi ve bir bugün
ve öyle her şey gibi, gördüğümüz.
Ama bu ırmak boyunca
kalkar hep kentler ayağa
ve gelirler sanki kanat vuruşlarında
törensel sefere doğru.

Ve bazen yönelir gemi bir yerlere,
ıssız, özellikle köy ve kent,
bir şey beklerler dalgalarda, –
yurdu olmayan atsın diye kement...
Böyleleri için orda ufak arabalar durur
(her birinin önüne üç at koşulu),
nefes nefese akşamın peşinde koşturur
yitiktir onların yolu.

BU köyde son ev duruyor
yapayalnız son evi gibi dünyanın.

Küçük köyün tutmadığı cadde
yavaşça gecenin içine uzuyor.

Küçük köy yalnızca bir geçit
iki genişlik arasında, sezgi dolu ve ürkek,
evler boyu bir yol bir dar geçit yerine.

Ve köyü terk edenler upuzun yürüyerek,
ölür belki pek çoğu yolda gide gide.

BAZEN biri akşam sofrasından kalkar
ve dışarıya çıkar ve gider gider gider, –
çünkü orda doğuda bir kilise var.

Ve çocukları onu ölü gibi kutsar.

Ve kendi evinde ölür biri,
içerde oturur, masayla bardakla kalır,
çocukları dünyaya açılır gider öyle ki
onun unuttuğu kiliseye uzanır.

GECE BEKÇİSİ çılgınlıktır,
çünkü nöbet tutar.
Her saat gülerek dinelir,
ve gece için bir ad arar
ve ona yedi, yirmi sekiz, on diye ad verir...

Ve bir triyangel tutar elinde,
ve titrediği için, vurur köşesinde
borunun, üfleyemez onu ve söyler
bütün evlere getirdiği o şarkıyı der.

Çocukların iyi bir geceleri var
ve işitirler düş görerek, çılgınlık nöbet tutar.
Köpekler ama boşalır halkadan
ve koca koca dolaşır evlerde hemen
ve titrerler o geçince durmadan,
ve korkarlar onun dönmesinden.

BİLİYOR musun o azizleri, Tanrım?

Duyumsadılar kapalı manastır odalarını da
gülüşmelere ve yaygaraya çok yakın,
öyle ki gömdüler kendilerini derin toprağa.

Her biri soludu kendi ışığı ile
çukurundaki küçük havayı dolu,
unuttu yaşını ve çehresini de
ve penceresiz bir ev gibi yaşadı
ve artık ölmedi, çoktan ölmüş gibi.

Seyrek okudular; her şey kavrulup kurudu,
sanki ayaz her kitaba sürünüp girmişti,
ve sanki rahip kisvesi kemiklerden inmişti,
anlam öylesine her sözden sarkıyordu.
Birbirleriyle konuşmadılar artık,
duyumsayınca kendilerini kara geçitlerde,
bıraktılar sarksın saçları iyice,
ve kimse bilmedi yanındaki adam
ayakta ölmüş değil miydi.
Bir yuvarlak odada,
orada gümüş kandiller pelesenkle beslenir,
toplandılar yoldaşlar arada bir
altın kapılar önünde sanki altın bahçelerdir
ve kuşku doldu baktılar rüyaya
ve hışırdadılar sessizce uzun sakallarla tirtir.

Yaşamları bin yıl gibi büyüktü,
geceyle aydınlık ayrımı bittiğinden beri;
sanki üzerlerine bir dalga yürüdü,
görüldü ana kucağına döndükleri.
Kıvrılmış duruyorlardı embriyon gibi
kocaman başlar ve minik ellerle
ve bir şey yemiyorlardı, bulmuşça yerde
besin, kapkara çevreleyen kendilerini.

Şimdi gösteriyorlar onları binlerce hacıya,
kentten bozkırdan manastıra hacca akarlar.
Bedenleri varmaz parçalanıp dağılmaya,
üç kez yüzyıldan beri orada yatarlar.
Karanlık yığılır is çıkaran bir ışık gibi
upuzun uzanan endamlarının üstüne,
kefenler altında korunurlar gizlicene, –
ve ellerinin açılmamış kavuşması yine
durur göğüsleri üzerinde sıradağlar gibi.

Sen ulu kadim dukası yüceliğin:
unuttun mu bu gömülenlerin
yanına ölümü göndermeyi, onları salt tüketecek,
indiler diye toprağın derinlerine dek?
Kendilerini ölenlerle karşılaştıranlar
en fazla mı benzerler ölümsüzlüğe?
Bu mu cesetlerine sunduğun büyük yaşamlar,
zamanın ölümünü aşacak diye?

Onlar senin tasarımların için hâlâ iyi mi?
Ölümsüz kaplar mı elde ediyorsun,
ki sen, bütün ölçüleri aşıyorsun,
onları bir gün kanınla doldurmak için?

SEN geleceksin, büyük tan kızılı
sonsuzluğun ovaları üstünde.
Sen horoz sesi vakit geceyi geçtiğinde,
çiy, sabah ayini ve kız gençliğinde,
yabancı adam, anne ve ölüm.

Sen kendi kendini dönüştüren suretsin,
daima salt yalnız yazgıdan uzanan,
sevinçle alkışlanmayan ve yakınılmayan
ve tanımsız bir vahşi orman gibisin.

Sen şeylerin derin derin timsali,
özünün son sözsüzünü susar
ve başkalarının karşısına hep başka çıkar:
gemiye kıyı olarak ve karaya gemi.

SEN manastırsın yara izlerine.
Otuz iki eski katedral ile
ve elli kilise, opal ile
kehribar parçalarından örülmüş duvarı.
Üstünde manastır avlusundaki her şeyin
bir koşuk serilidir tınından senin,
ve başlar muazzam kapıları.

Uzun evlerde oturur rahibeler,
siyah hemşireler, yedi yüz on,
bazen biri çeşmeye gelir,
ve biri durur dalgın düşünür,
ve biri, akşam güneşlerinde gibidir,
yürür fidan gibi yollarda suskun.

Ama çoğu hiç görülmez;
kalırlar suskusunda evlerin
sayrı göğüslerinde kemanların
ezgi gibi, kimse bilmez...

Ve kiliselerin etrafında çepeçevre,
yaseminler sarmış baygın,
gömütler var, onlar sessizce
taşlar gibi sözünü ederler dünyanın.
Artık olmayan o dünyanın sözünü,
oysa çarpıp dağılır o manastıra,
kurumla güne gösterişe teşne
ve hemen hazır keyfe ve hileye.

O yitip gitti: sen varsın çünkü.

Akıyor o hâlâ ışık oyunu gibi
aldırışsız yılın üzerinden;
oysa sana, akşama ve şairlere
akıp giden yüzlerin arasından
malumdur o karanlık şeyler.

YAŞLIDIR kralları dünyanın
ve olmayacak varisleri.
Delikanlı ölüyor oğulları
ve verdi sarı benizli kızları
sayrı taçları şiddete.

Ayak takımı paralar onları paraya,
çağdaş beyi dünyanın
ateşte gerer onları makine yapar,
küskün hizmet verirler istemine;
onlarla değil mutluluk değil ama.

Madenin özlemi var. Ve bırakmak
istiyor madeni paraları ve çarkları,
kıt bir yaşam öğretiyorlar ona.
Ve fabrikalardan ve kasalardan
geriye dönecek damarlarına
yarılmış dağların,
kapanacaklar onun ardından.

HER şey yine büyük olacak ve kudretli.
Ülkeler yalın ve sular kırmalı,
ağaçlar devasa ve alçacık duvarlar;
ve vadilerde, güçlü ve çok yönlü,
bir halk çiftçilerden ve çobanlar.

Ve ufak kiliseler Tanrı'yı sarmalayan
bir kaçkın gibi ve ona acıyıp yanan
yakalanmış yaralı bir hayvan gibi, –
evler konuk sever kapıyı çalan herkese
ve sınırsız veren bir duygudan nefese
her türlü davranışta kapsar seni ve beni.

Öbür dünya bekleyişi yok ve yok bakmak öteye,
yalnızca özlem, ölümün de kudsiyetini kesmeyen,
kendini hizmet aşkıyla sınayan faniye,
yeni olmamak için artık onun ellerine esmeyen.

SEN de büyük olacaksın. Daha büyük birinden,
şimdi yaşamak zorunda olan ve seni söyleyen.
Çok daha olağanüstü ve daha sıra dışı
ve çok daha yaşlı ihtiyar bir adamdan.

Seni duyumsayacaklar: bir güzel koku geçiyor
gibi yakın bir şimdiki zamanın bahçesinden;
ve bir hastanın en sevdiği şeyler gibi
seni sevecekler sezgi dolu ve incelikli.

Bir dua olmayacak, insanları
bir araya toplayan. Sen değilsin birlikte;
ve seni duyumsayan ve seninle gönenen,
tek bir kişi gibi olacak yeryüzünde:
Bir dışlanan ve bir birleşen,
birikmiş ve savrulmuş aynı zamanda;
bir gülümseyen ve yine de yarı ağlamaklı,
bir yuva gibi ufak ve muazzam bir ülke gibi.

SÜKÛN olmayacak evlerde, ola ki
biri ölsün ve onu öteye taşısınlar,
ola ki gizli bir talimatla kimi,
hacı asasını alır ve hacı yakasını takar,
ve yabanda yolu sorar,
sanıp orada senin beklediğini.

Yollar bu gibilerden hiç boş kalmayacak,
onlar sana gitmek isterler ister gibi o güle,
o her bin yılda bir kez açar.
Çok karanlık toplum ve nerdeyse adsızlar bile,
ve sana ulaşırlarsa, yorgundurlar.

Ama gördüm katarını onların;
ve inanıyorum ondan beri, estiğine rüzgârın
onların abalarından, sırtlarında salınan,
ve durduğuna onlar yere uzandıkları zaman–:
öyle büyüktü düzde yürüyüşleri onların.

ÖYLE gitmek isterim sana: yabancı eşiklerden
sadaka toplayarak, gönülsüz besleyen beni.
Ve yollarda şaşkınsa çok kişi,
o zaman giderim en yaşlıların peşinden.
Ufak ihtiyarların yanına katılırım hemen,
ve yürürken onlar, bakarım düşte gibi,
dizleri sakallarının dalgalanmasından
adalar gibi görünsün, çalısız ve ağaçsız.

Kör adamlara ulaşıp onları geçtik
göz gibi bakıyorlardı oğlanlarıyla,
ve ırmaktan su içenleri yorgun kadınlarıyla
ve hamile olan bir çok kadını geçtik.
Ve hepsi bana öyle garip yakındılar, –
sanki erkekler bir kan bağı akrabası,
kadınlar bende tanıdılar bir dostu,
ve gördüğüm köpekler de koştular.

TANRIM, bir çok hacı olmak istiyorum ben,
öyle, uzun bir katar olarak sana gitmek için,
ve büyük bir parça olmak için senden:
sen yaşayan ağaçlı yolların bahçesisin.
Böyle gidersem, olduğum gibi, bir başına, –
kim fark eder ki? Kim görür sana giden beni?
Kimi coşturur? Kimi heyecanlandırır ve kimi
yönlendirir sana?
Bir şey olmamış gibi sanki,
- gülüp duruyorlar. Ve o zaman hoşnutum,
olduğum gibi gittiğim için; ancak böyle
gülenlerden hiç kimse görmez beni.

GÜNDÜZ kulaktan kulağa duyulansın sen,
fısıldayarak bir çokların etrafından akan;
sessizlik saat başı vuruştan sonra gelen,
yavaşça yeniden kapanan.

Gündüz gittikçe daha güçsüz
tavırlarla dönerken akşama,
gittikçe daha çoksun, Tanrım, yükselir
krallığın duman gibi bütün damlardan.

BİR hac sabahı. Katı yataklardan,
her biri ağulanmış gibi düşmüşlerdi,
doğruluyor ilk çan sesi
ile sıska bir halk sabah duası okuyanlardan,
üzerlerine seher güneşi yakarak inen:

Sakallı adamlar, eğilerek,
çocuklar, ciddi yüzle kürklerinden gerinerek,
ve suskularıyla ağır mantolarına bürünerek
yanık derili kadınlar Tiflis'ten ve Taşkent'ten.
Müslüman davranışlı Hristiyanlar
etrafında kuyunun, uzatıyorlar ellerini
düz tabaklar gibi, suyun bir ruh gibi
sanki içine dolduğu eşyalar.

Yüzlerini eğip içiyorlar suyu,
çekip giysileri sol elleriyle aşağı,
tutuyorlar suyu göğüslerine
sanki serin ağlayan bir yüzü,
yeryüzü acılarından sözü.

Ve bu acılar duruyor çepeçevre
donuk gözlerle; ve bilmiyorsun kimse
onlar ve kimlerdi. Uşaklar ya da köylüler,
belki tüccarlar, refah görmüş,
belki de devamı yok miskin keşişler,
küskün çömmüş açık genç kızlar,
ve şaşkınlar bir çılgınlık ormanına düşmüş -:
hepsi derin üzüntü içinde prensler
bütün fazlalıkları üstlerinden atmış.

Ermiş gibi hepsi, çok deneyimli,
seçilmişler, çölde kalmışlar çok kişi,
Tanrı beslemiş onları bir bilinmez hayvanla;
bir başlarına düzlüklerden gitmişler
çok rüzgâr karanlık yanaklarında,
bir özlemin korkusu ve tutkusuyla
ve yine de onu aşmışlar bir tansıkla.
Günün bağından boşalanlar, katılarak
büyük orglara ve şarkılarına koronun,
ve diz çökenler, görünür gibi çıkarak;
resimli bayraklar, uzun mu uzun
zaman saklıydılar ve katlanarak:

Şimdi yine yavaş yavaş asılıyorlar.

Ve kimileri durup bir eve bakıyorlar,
içinde sayrı hacıların oturduğu;
çünkü biraz önce bir keşiş dışarı bakar,
sarkık saçları ve kıvrık abası var,
gölgeli suratı soluk mavi sayrılıklar
ve salt kararmış belli ifritlerden olduğu.

Eğildi, sanki ikiye kırılmış gibi,
ve attı kendini iki parça yere,
ağzında bir çığlık gibi yerküre
sanki asılı duruyordu ve sanki
benziyordu kollarından büyüyen jestlere.

Ve düşüşü yavaşça önünden geçti.

Yükseklere uçtu, varmış gibi kanatları,
ve eğnik duygusu baştan çıkardı
onu götürdü kuş olduğu kanısına.
Asıldı zayıf kollarında narin,
yarıpiri oynatılan bir kukla gibi,
ve sandı, büyük kanatları var şimdi
ve dünya çoktan büyük bir vadinin
uzandığı gibi ayakları altında serili.
İnançsız gördü kendini birden
o yabancı yere indirildiğini
ve yeşil dibine kendi çile denizinden.
Ve bir balıktı ve kıvrılıp inceden yüzdü
derin sularda, sessiz ve gümüş renginde,
mercan adasına asılı denizanaları gördü
ve saçlarını bir deniz kızının hem de,
arasından su hışıldayıp bir tarak gibi süzüldü.
Ve karaya çıktı ve bir damat oldu
bir ölünün yanına, o beğenip seçildi
hiçbir kız yaban ve nikahsız şimdi
cennetin çayırlı ülkesinde dolaşmasın diye.

Onu izledi ve koydu adımlarını düzene
ve dans etti etrafında, o kaldı hep orta yerde,
ve kolları da kendi çevresinde dans etti.
Sonra dinledi, sanki bir üçüncü kişi de
usuldan usuldan girmişti oyuna,
bu dansa inanmazmış gibi.
Ve o an kavradı; şimdi durmalısın duana,
çünkü işte budur, peygamberlere adayana
bir büyük taç gibi kendisini.
Onu tutuyoruz, her gün dua ettik onun için,
şimdi hasadı var bir zaman ektiğimizin,
ve eve dönüyoruz eşliğinden dinlenen gereçlerin
uzun sıralar halinde ezgiler gibi.
Ve eğildi derinden, duygulanarak.

Ama ihtiyar sanki uyuyordu,
ve görmedi, gözleri açık olarak.

Ve eğildi öylesine derin durdu,
bir tireme uzuvlarından akarak.
Ama ihtiyar bunu algılamadı.

O an sayrı keşiş saçını kavradı
ve vurdu kendini bir giysi gibi ağaca.
İhtiyar durdu ve görmedi bunu ama.

O zaman sayrı keşiş ellerine aldı kendini
bir cellât satırını kavrar gibi elleriyle,
ve indirdi ve yaraladı duvarları satır indi
ve sonunda itti kendini yerin dibine öfkeyle.
Ama ihtiyar bakıyordu belirsiz şüpheyle.

O an kopardı giysisini bir kabuk gibi keşiş
ve diz çökerek uzattı ihtiyara.

Ve işte: geldi. Geldi bir çocuğa gelirmiş
gibi ve dedi usulca: Biliyor musun ben kimim ama?
Biliyordu. Ve bıraktı kendini hafiften bilmiş
bir keman gibi ihtiyarın çenesi altına.

ŞİMDİ olgunlaşıyor işte kırmızı dikenüzümü,
yaşlanan yıldızçiçekleri zayıf soluyor tarhta.
Kim şimdi varsıl değilse, giderken yaz da,
daima bekleyecektir ve elde edemeyecek özünü.

Kim şimdi gözlerini kapatamıyor ise,
elbette, bir dolu çehre bekleyecek
onda, gece başlasın diye,
çünkü karanlığında kalkıp dinelecek: -
o yaşlı bir adam gibi geçmiştir işte.

Ona artık bir şey gelmez, başına bir gün gelmez,
ve her şey ona yalan söyler, ona ne olduğunu;
sen de, Tanrım. Ve bir taş gibisin sen,
onu her gün çeken daha derine doğru.

SEN üstünde durmamalısın, Tanrım. Diyorlar: benim
sabır gösteren her şeye.
Rüzgâr gibiler, dallara değip geçen
ve diyen: benim ağacım.

Farkında değiller canım,
nasıl ateş çıkıyor elleriyle kavradıkları her şeyden, -
bu yüzden onu en ucundan bile
tutamazlar elleri yanmadan.

Diyorlar benim, demesi gibi bazen birinin severek
Prens benim dostum, köylüyle konuşurken,
bu prens çok büyükse eğer ve – uzakta pek.
Diyorlar benim yabancı duvarlardan söz ederken
ve istemiyorlar hiç sahibini evlerinin bilmek.
Diyorlar benim ve varlık diye adlandırıyorlar,
yaklaştıkça kendilerine kapanan her şeye,
tıpkı münasebetsiz bir şarlatan güneşe
belki bakıp benim der gibi ve şimşeğim de var.
Öyle diyorlar: benim yaşamım, benim avrat,
benim köpeğim, benim yavrum ve bilirler salt,
aslında her şey: yaşam, kadın, köpek ve çocuk
yabancı oluşumlardır, onlara az buçuk
dokunurlar uzattıkları elleriyle.
Kesinlik elbette bu yalnız büyüklere,
gözleri özleyen. Diğerleri çünkü
istemezler duymak, onların zavallı yürüyüşü
çevrede hiçbir şeyle ilişkin değil diye,
onlar mallarından uzaklaştırılıp böylece
tanınmıyorlar mülkleri tarafından,
kadına sahip olduklarınca az sahipler çiçeğe,
yabancı bir yaşama ait o hepsi için.

Yitirme, Tanrım, dengeni.
Seven de ve karanlıkta seni
tanıyan da, bir ışık gibi
sallanınca senin soluğunda, - elde etmez seni.
Ve birisi geceleyin seni kavrarsa,
duasına gelmek zorunda kalırsın:
Sen konuksun orda,
sonra tekrar uzaklaşırsın.

Kim tutabilir seni, Tanrım? Sen kendine aitsin,
hiçbir mal sahibinin eli sana dokunmaz,
tıpkı henüz tam olgunlaşmamış üzüm gibisin,
gittikçe daha tatlanan, kendine ait yalnız.

DERİN gecelere gömerim seni, ey servet.
Çünkü gördüğüm bütün bolluklar,
yoksulluktur ve zavallı bir karşılığı elbet
senin güzelliğin için, hiç olmadığı kadar.

Ama sana olan yol korkunç uzak
ve çoktandır kimse gitmediği için, toz toprak.
Ah, sen yalnızsın. Sen yalnızlık,
ey gönül, uzak vadilere giden.

Ve ellerim, ki kanlıdır
kazmaktan, kaldırıyorum açık rüzgâra,
bir ağaç gibi olsunlar dal budak.
Emiyorum seni boşluktan onlarla
sanki bir zaman orada paramparça oldun
sabır bilmez bir tavır takınarak,
ve sanki şimdi düştün, toz olmuş bir dünya,
uzak yıldızlardan yine yeryüzüne
bir bahar yağmuru düşer gibi yumuşak.

Dualar Kitabı'nın ikinci bölümü olan *Hac Üzerine* 1901'de yayınlandı. Bu şiirler, Rilke'nin Lou Andreas Salomé ile birlikte yaptığı iki Rusya gezisinin izlenimleri üzerinedir. Rilke, Rusya gezilerinin izlenimlerini şiirleştirirken, derin bir içsellik sürecine giriyor. Bu içselleşmede kadın duyarlığı, belki de Lou'ya olan aşkından, önemli bir işlev görüyor. Şiirsel Ben'in kendi ruh derinlerine giden bir hac burada söz konusu olan.

Ben aynı kişiyim hâlâ, diz çöken
senin önünde keşiş kuşamı içinde:
en içten, hizmet ederken çömezken,
onu sen doldurdun, seni keşfetti o sende.
Sakin bir hücrenin sesi,
önünden esip geçer dünya,-
ve sen hâlâ o dalga nefesi,
her şeyin üstünden aşa aşa.

ISBN 975-406-858-5
9 789754 068580